

Nástroje zdravého rozumu: MAPY a KRUHY pro inkluzní vzdělávání

Marsha Forest & Jack Pearpoint

Přeloženo a publikováno se svolením autorů z originálu Common Sense Tools: MAPS and CIRCLES for Inclusive Education <http://www.inclusion.com/artcommonsensetools.html>

Annie, Tommy, Jay, Andreas, Katherine, Becky, Erica, Mark, Greg, Miller. Katherine. Peter... Dokončit tento seznam by bylo příliš namáhavé a bolestné. Jsou to jména dětí, které jsou odmítány státními školami v Kanadě a USA. Jedná se o děti černé i bílé, chlapce a dívky, mládež a dospívající. Jejich rodiče mají společný skromný sen, že jejich děti budou přijaty stejnými školami a vzdělávány na stejné úrovni jako děti jejich sousedů. Všechny tyto děti jsou stejně odmítány školami v našich zemích. Všechny jsou stejně značkovány jako "postižené", podobně jako byli za hrozného období 2. světové války značkováni žlutou hvězdou Židé, nebo růžovým trojúhelníkem homosexuálové.

Norimberské procesy světa potvrdily, že značkování lidí žlutými hvězdami či růžovými trojúhelníky je nepřijatelné. Bylo to nazváno zločinem proti "lidskosti". V dnešní době však žádné Norimberské procesy nepojmenovaly, že škatulkování podle hodnoty IQ či nálepky "postižený" se často stávají rozsudkem smrti pro děti, které "umísťujeme" do škatulky "pro postižené". Vzdělávání ve speciálních školách je také jednou z těchto "škatulek". A nyní už víme, že takové školy nejsou ničím speciální, natož pak v jakémkoli smyslu vzdělávací. A není to žádná žhavá novinka. Tyto informace jsou k dispozici už řadu let. Výsledkem takového vzdělávání lidí označených za "postižené" je život v osamocení, chudobě a bez zaměstnání. Volila by nějaká rodina takový život pro své syny a dcery? Navzdory těmto informacím segregace stále vzkvétá a je považována za přijatelnou metodu třídění a vzdělávací praxi. Stále je v pořádku rozlišovat mezi "nimi" a "námi".

Segregace NENÍ přijatelná. Je to špatná pedagogika (pro VŠECHNY děti). Je nevhodná, nemorální a neetická. Segregace musí zkrátka skončit. Tento článek pojednává o tom, jak děti začlenit, jak zastavit segregaci, a jak zlepšit vzdělávací výsledky pro všechny bez rozdílu.

Ať se podíváme kamkoli, lidé hovoří o "PROBLEMATICKÝCH" dětech. K dalším oblíbeným eufemismům dnes patří výrazy jako obtížně uspokojitelný, ohrožený atd. Proč si to však nepřipustit - jde o děti a dospívající, kteří nás k smrti děsí, ohrožují naši smrtelnost, a kvůli nimž jsme zranitelní a nervózní. To je přirozené, normální a lidské. Nepřirozené, abnormální, nepřijatelné a nelidské je však naše systematické "škatulkování" a následné odmítání takových lidí, nebo iluze o lidech, kterých se obáváme. Povzbuzujeme lidi, aby se strachem vyrovnali, aby jej překonali, a opět je všechny přijímáme do našich komunit. Přijímáme je takové, jací jsou, s jejich smrtelností, zranitelností a úžasnou schopností učit nás, co je v životě důležité.

PŘÍŠERA JMÉNEM STRACH

Prvním úkolem je postavit se příšeře jménem strach. Z mytologie víme, že většina obávaných příšer se dá přemoci prostě tak, že se jim postavíme. Neříkáme učitelům, aby se svého strachu vzdali. Spíše je podněcujeme, aby se mu zpříma postavili – popadli mocný meč a setnuli jej.

"Strach" je nejčastějším slovem, které slýcháme při hovorech s pedagogy. Spousta lidí jim říká "nebojte se". My však nikoli. Povzbuzujeme je, aby se báli, aby o svém strachu mluvili, obnažili jej a pojmenovali. Když je strašlivá příšera venku, můžeme ji zabít, obejít, nebo se naučit ji ignorovat. Dokáže to každý. Pokud ale strach nepojmenujeme, bude nás fantazie děsit více než skutečnost. Strach z neznáma; strach ze selhání; strach z toho, že nevíme, co dělat; strach ze smrti - to všechno je skutečný strach. Jakmile se mu postavíme, můžeme jej překonat.

Když se setkáváme se strachujícími se učiteli, nabízíme jim špetku "prášku na příšery". Těmto vyděšeným lidským smrtelníkům, kteří jsou jako my, nabízíme alternativu. Náš "prášek na příšery" jsou vlastně moderní strategie k získání jistoty a lepší budoucnosti pro všechny naše děti. MAPY a KRUHY PŘÁTEL jsou nástroje, které snímají zodpovědnost z jednotlivce a svěřují plánování do rukou týmu sestávajícího ze zaměstnanců školy, rodiny a dětí samotných.

MAPY a KRUHY jsou založeny na zdravém rozumu a nestojí velké peníze.

Avšak pozor – tyto strategie vyžadují tři důležité předpoklady:

1. Touhu setnout příšeru jménem strach
2. Touhu a schopnost se učit a měnit
3. Touhu a schopnost pracovat jako člen týmu

Domníváme se, že pokud někteří učitelé nesplňují tato kritéria, měli by zvážit změnu povolání.

Říkáte si, že to jsou silná slova? Tak to si pište. Dnešní doba vyžaduje silná slova a odvážné činy. Zločiny negramotnosti, špatného vzdělávání a odmítání už nesmějí být tolerovány. Víme toho už příliš mnoho. Systémy jako Johnson City ve státě New York či Rada hamilton-wentworthské katolické školy ve státě Ontario v Kanadě ukazují, čeho lze dosáhnout. A tyto majáky ve stále příliš nehostinné krajině školství nemají o nic více peněz ani "mozků" než jiné systémy.

Liší se jen vedením, které má kuráž, jasné hodnoty a vizi cíle, kterým je úspěch pro všechny děti vstupující do našich dnešních škol.

Nemusíme už dokazovat, že kvalitní školství může fungovat. Prostě funguje. Zůstává na ostatních aby ospravedlnili, proč neposkytují kvalitní vzdělání pro všechny děti tak, jako jsou toho schopni v Johnson City a Hamiltonu.

Konec odmítání – Plné začlenění pro všechny

Centrum pro integrované vzdělávání a komunitu se si klade za cíl skoncovat s odmítáním Becky, Katherine, Suneela, Sunity a dalších dětí. Vyvíjíme nejmodernější strategie a vzdělávací kurzy, které mají pomáhat systémům i jednotlivcům zvrátit ohavné proudy segregace a zapálit se pro těžký úkol plné inkluze pro všechny. Protože jsme kajakáři a kanoisté milující divokou vodu, chápeme tuto cestu jako jízdu peřejemi, plnými balvanů a pěnící se vody - tedy jako velkou výzvu a spoustu zábavy.

Žádné zázračné střely, žádná zázračná řešení - jen tvrdá práce

Netvrdíme, že nějaká MAPA či KRUIH, tak jak je popisujeme v tomto článku, jsou zázračnou střelou nebo nějakým zázračným řešením. Tyto strategie, vyvinuté a v praxi vyzkoušené během desetileté práce se skutečnými dětmi ve skutečných školních systémech v Kanadě a USA, jsou prostě nástroji v usilování o kvalitní vzdělání pro všechny – což je podle nás uskutečnitelný a potřebný sen.

TVORBA MAPY

Tato strategie byla v posledních deseti letech vyzkoušena a použita mnoha učiteli a rodinami. Testovací laboratoři se staly dvě školní rady v Kanadě (Rada hamilton-wentwothské katolické školy pod vedením Jima Hansena a Samostatná školní rada oblasti Waterloo řízená Georgem Flynnem). Tyto dvě školní rady (na každou z nich připadá zhruba 20.000 studentů) především a z celého srdce věří, že:

- * Všichni studenti patří do normálních tříd - žádná "ale" ani "jenže"
- * Běžní učitelé mohou učit všechny děti
- * Potřebná podpora bude poskytnuta, když bude potřeba
- * Kvalitní vzdělání je právo, nikoli privilegium

* Výsledkem musí být úspěch, gramotnost a zdárné ukončení studia

* Pro jednotlivce, kteří nemohou uspět běžným způsobem, budou dostupné kreativní alternativy (flexibilní školy pro dokončení studia, doučování, střední školy s alternativním plánem výuky).

Lekce vaření

Rádi jíme a vaříme. Slova ze zadní strany knihy Vaření z Tassajary (1. vydání z roku 1973) shrnují náš přístup ke strategiím, které jsme vyvinuli:

"Tato kniha vám pomůže naučit se vařit – je to kniha o vaření. Neobsahuje recepty, kterými byste se měli řídit. Jsou to recepty, které budete tvořit, vymýšlet a prověřovat. Vysvětluje, co byste měli vědět a na co si dávat pozor. Přenechá vám spoustu věcí, které můžete objevovat, které se můžete učit, nebo o ně klopýtnout – pravá požeňání. Jste v tom sami. Spolu se vším."

Zacházejte s MAPAMI a KRUIHY jako by to byly recepty z knihy "Inkluzní vaření z Tassajary". MAPY a KRUIHY jsou tvořeny tak, aby vám v práci pomáhali, nikoli aby ji dělali za vás. Musíte "tvořit, vymýšlet a prověřovat". Vysvětlí vám "co byste měli vědět a na co si dávat pozor". Přenechají "spoustu věcí, které můžete objevovat, které se můžete učit, nebo o ně klopýtnout - pravá požeňání. Jste v tom sami. Spolu se vším." Čtěte dál v duchu Tassajary.

Nedávno jsme měli telefonát, který dobře ilustruje, jak ošidné je vnímat naše strategie jako zázračné střely. Volal jistý organizátor chystaného vzdělávacího kurzu a ptal se: "Budou účastníci po skončení kurzu opravdu vědět, jak začlenit všechny děti do normálních tříd?"

Marsha se zhluboka nadechla a odpověděla přátelským, ale pevným tónem, "Ne. Za dva dny se nenaučíte operovat mozek a za dva dny se nikdo nenaučí ani TOTO, tedy jak nějakým kouzlem začlenit všechny děti do školy. Doufáme, že účastníci zde okusí chutný aperitiv, který jim poskytne inspiraci a sebevědomí začít, a pak pokračovat a nabývat v této problematice podrobnější znalosti, výcvik a zkušenosti." Volající přehodnotil své obavy a otázal se, zda by tedy případným rozumnějším cílem mohlo být, aby lidé odcházeli s pocitem jistoty, že tento směr bude pro jejich školu ten správný. Odpověděli jsme, že v to také doufáme, a že podle nás se většina lidí do toho bude chtít ihned pustit a všechno si vyzkoušet!

Bylo by to zlehčování věci myslet si, že se někdo může za dva dny naučit všechno potřebné o práci s dětmi se zvláštními potřebami. Máme však ověřeno, že při vytrvalém užívání strategií MAP a KRUIHŮ, stejně tak jako dalších moderních a vzrušujících přístupů, se už za rok daří úspěšně začlenit téměř všechny děti.

Za deset let jsme poznali, že je možné přijmout VŠECHNY děti do našich státních škol a běžných tříd – pokud skutečně chceme. A to bez ohledu na jejich specifické potřeby – ať už jsou fyzické, mentální, nebo emocionální. Koneckonců "neškolení" rodiče dělají právě toto už celá léta. Jeden náš přítel po narození své dcery řekl - "Jane k nám nepřišla s návodem k obsluze. Když jsme na to přišli my, dokáže to i škola. Učitelé jsou za to přece placeni; my ne. A jsou na rozdíl od nás ke vzdělávání vyškoleni. Mělo by to pro ně být snazší. Vlastně je to velmi prosté – pokud Jane chtějí, přijdou všemu na kloub jako my. Vše, co potřebují, je čas a láska."

MAPY

MAPY jsou společně tvořeným akčním plánovacím procesem, který svádí dohromady hlavní postavy v životě dítěte. Tento tým společně vytváří plán činností, který bude realizován v prostředí běžné školní třídy. Nejde o konferenci k určitému případu ani o individuální vzdělávací plán (IVP), (výsledky tohoto procesu se však určitě dají použít pro jakýkoli formuláři IVP).

MAPY jsou v duchu hesla "dohromady jsme lepší" facilitovány dvěma lidmi. Jeden člověk pracuje jako ZAPISOVATEL MAPY a pořizuje schematický veřejný záznam (pokud možno s využitím grafiky). Toto je klíčový prvek MAP. Druhý člověk je HOSTITELEM, který přivítá skupinu, vysvětluje celý proces a zprostředkovává tvorbu MAPY.

Základní prvky MAPY:

1. Společná facilitace (HOSTITEL a ZAPISOVATEL) (role mohou být prohozeny)
2. Grafický záznam s barevnými znaky na archu papíru
3. Pohostinnost – osobní a neformální atmosféra (občerstvení, děkovné dárečky)
4. Přítomnost a zapojení všech hlavních postav v životě dítěte
5. Přítomnost a zapojení cílové osoby a jejích sourozenců a přátel
6. Probrání klíčových otázek: CO DÍTĚ a/nebo RODINA CHCE?
7. Rozhodnutí opět se sejít (stanovené datum)
8. Konkrétní plán nebo činnost (věci, které se mají rovnou učinit)

Bez těchto základních prvků není plán MAPOU. Může to být něco podobného, ale MAPA musí obsahovat osm výše uvedených prvků (nebo mít dobrý důvod, proč některý z nich vypustit).

MAPA se skládá z Otázek, které se dají vnímat jako kruh. Každý prvek musí být začleněn, ale neexistuje dané pořadí. Zprostředkovatelé rozhodnou o jejich pořadí (směru) podle potřeb skupiny.

Nastolení atmosféry a seznámení:

Ještě před schůzkou upraví zprostředkovatelé místnost tak, že rozestaví pohodlné židle do půlkruhu. Přichystají arch papíru a prázdné cedulky. Před započítím sezení je účastníkům nabídnuto občerstvení. Jsou přichystány barevné jmenovky. Zprostředkovatelé požádají účastníky, aby se posadili, představí se a vyzvou je:

Zprostředkovatel:

"Řekněte nám, prosím, kdo jste a jaký je váš vztah k Markovi (cílová osoba)."

Otázka č. 1 - Co je MAPA?

Zprostředkovatel požádá účastníky, aby si představili MAPU, a zeptá se, "Co je to mapa?" zde jsou odpovědi z jednoho nedávného sezení:

Účastníci:

"Mapa nám ukazuje směr.

Říká nám, jak se dostat z jednoho místa na druhé.

Ukazuje nám, jak něco najít.

Poznáme z ní, kam jít."

Zprostředkovatel:

"Právě kvůli tomu jsme tady. Abychom našli směr pro Markův život, abychom jemu a jeho rodině pomohli dostat se z jednoho místa (rozdělená třída) na druhé (normální třída). MAPA nám také pomůže najít to, co Mark potřebuje. Budeme-li spolupracovat, můžeme se dohodnout, kam jít dál. Společně můžeme pro Marka vytvořit plán činností, který bude možné okamžitě začít realizovat."

Otázka č. 2 (může splývat s otázkou č. 3 o snu) - Jaký je váš příběh?

Zprostředkovatel:

"Řekněte nám, prosím, váš příběh. Jaké byly nejdůležitější věci, které se v Markově životě odehrály od jeho narození. Víím, že to může být na dlouho, takže vás omezím 5-7 minutami. Řekněte nám z Markova příběhu to, o čem bychom podle vás měli všichni slyšet a vědět."

Zprostředkovatel musí být opatrný, aby tento výklad nebyl lékařskou anamnézou. Musí naslouchat srdcem, duší, celým tělem. Zapisovatel příběh zaznamená – slovy, obrázky a symboly.

Zprostředkovatel rovněž požádá všechny účastníky, aby také naslouchali srdcem.

"Neposlouchejte jen ušima. Poslouchejte celým tělem. Neodsuzujte – toto není žádný proces. Snažte se vnímat a slyšet ve svém nitru, co vám tento člověk říká, jakoby se jednalo o váš vlastní příběh."
Tuto otázku často pokládáme před otázkou o snu. Záleží na tónu a náladě ve skupině. Když rodina nebo určitá osoba vyjádří své myšlenky, zapisovatel příběh shrne, aby se ujistil, že zaznamenané údaje jsou správné a že nic podstatného neopomenul. Měl by také požádat ostatní členy týmu, který tvoří MAPU, aby překontrolovali pravopis, jednotlivá fakta atd. Drobné chyby (zvláště ve jménech) mohou některé lidi docela rozrušovat, takže je vhodné umožnit opravy záznamu. Žádejte ostatní o pomoc. Prospívá to zapojení a účasti celé skupiny.

Otázka č. 4 - Jaký je váš sen?

Tato otázka je vskutku srdcem i duší celé MAPY. Zprostředkovatel musí vytvořit takovou atmosféru, aby rodina necítila zábrany vyjádřit své skutečné sny, přání a potřeby.

Zprostředkovatel:

"Kdybyste mohli snít sen, který skutečně chcete, kdybyste mohli mít cokoli, na co pomyslíte, co byste v takovém případě opravdu chtěli pro Marka a pro sebe? Peníze nehrají žádnou roli. Nijak se neostýchejte. Zkuste vyjádřit, co byste skutečně chtěli. Nejen to, co můžete mít. Toto je jiné - zkuste říci, co skutečně chcete, o čem sníte, nebo pro co se modlíte."

Často se v takovou chvíli rozhostí hrobové ticho. Je potřeba - nepřerušujte. Počkejte. Dopřejte rodině čas, aby sebrala odvahu k vyjádření svých skutečných pocitů a tužeb. Budete-li v tuto chvíli pospíchat, může být celá MAPA nanic.

Když zprostředkovatel položí tuto otázku o snech z celého svého srdce tak, aby lidé našli odvahu riskovat odhalení svých nejtajnějších snů, dějí se často opravdu velké věci. Za léta, kdy se takto tážeme, jsme odhalili určitý vzorec. Rodiče z celého kontinentu nám dali najevo, že MAPA jim dala sílu znovu snít. Jeden rodič z Colorada se vyjádřil takto: *"MAPA je způsob, jak rodině vrátit její sen."* Dospívající a dospělí svůj sen vyjádří sami. MAPA vrací jednotlivci jeho sen.

ALE

"ALE" uvažuje někdo. "ALE co s člověkem, který nemůže mluvit?" Pracovali jsme už na mnoha MAPÁCH s dětmi označovanými za "nemluvíci". Přestože tyto děti nemluví, rozhodně dokážou

komunikovat. A jestliže skupina takové dítě dobře pozná, budou lidé schopni vyjádřit vlastní sny pro dobro tohoto dítěte, stejně tak jako sny, které podle nich může takové dítě mít.

Zprostředkovatel:

"Kdyby Mark mohl mluvit, jaký myslíte, že by byl jeho sen?"

Rodiče často pláčou a svěřují se, *"Mým snem je, aby mé dítě bylo šťastné, aby bylo přijato do školy, mohlo chodit nebo jezdit do školy se svou sestrou, aby je ostatní zvali na narozeninové večírky, aby si s kamarádem mohlo zajít na hamburger, aby telefon někdy zazvonil jen kvůli němu."*

Jedna dvanáctiletá dívka nám prozradila *"Chci jet na výlet na Havaj a chci pracovat s počítači. A taky pejska."* Bylo to jasné jako facka.

Rodič jednoho dítěte s chatrným zdravím řekl, *"Chci, aby má dcera – než zemře – poznala aspoň jednoho opravdového kamaráda. Pronásleduje mě děsivá představa, že mé dítě nikdy nepozná přátelství."* (Tato dívka o něco později skutečně zemřela, ale díky tomu, že se s rodiči přestěhovala na místo, kde ji mezi sebe přijali, splnilo se přání její matky. Na pohřeb její dcery přišla celá třetí třída. Rodina věděla, že jejich dcera ve svém kratičkém životě měla skutečné kamarády.)

Otázka č. 4 - Jaká je má/naše noční můra?

Pro spoustu lidí je kladení této otázky nejobtížnější. Jsme však přesvědčeni, že tato otázka je nejdůležitější, jelikož MAPA musí noční můru pojmenovat, aby bylo možné se jí vyhnout. Nezabrání-li MAPA naplnění takové noční můry, je celá snaha zbytečná. Nebude-li VÝSLEDKEM akčního plánu zabránění uskutečnění toho nejhoršího, bude celá naše práce marná.

Za deset let tvorby MAP se opakují asi takovéto odpovědi na tuto otázku:

"Mou noční můrou je, že mé dítě skončí v ústavu, kde jej nikdo nebude milovat."

"Zemřeme a naše dítě bude umístěno do skupinového domova."

"Mé dítě nikdy nebude mít kamaráda."

Nikdo nikdy neřekl:

"Bojím se, že mé dítě nebude mít jedničku z matematiky a že se nenaučí správně vyslovovat."

"Bojím se, že pro nás nebudou správné a fungující osnovy."

Tato otázka často prolomí ledy mezi znesvářenými stranami. Když zaměstnanci školy vidí, že rodiče chtějí pro své dítě jen to, co chtějí i ostatní rodiče, prolomí to bariéru. Mnoho válek se takto rozměnilo do mírové dohody. Jedna žena z Kentucky se psychicky téměř zhroutila, když popisovala, jak jejich osmnáctiletý syn v současné době žije svou noční můru, když byl umístěn do ústavu poté, co se sám připravil o zrak.

"Je to noční můra pro celou rodinu," plakala. *"Jediné, co jsme chtěli a co teď chceme, je kousíček lidské vlídnosti a přátelství pro našeho syna..."*

Museli jsme udělat pauzu na kávu, protože všichni účastníci, obě znesvářené strany, byli hluboce dojatí. Poprvé se setkali jako lidské bytosti, nikoli jako nepřátelé na opačných stranách revizní schůzky k umístění dítěte. Facilitátoři nemusí docela znát jednotlivce či rodiny, musí však naprosto dokonale rozumět procesu tvorby MAPY. Facilitátoři by měli být především na 150% přesvědčeni, že plné začlenění je možná pro všechny! Facilitátoři musí umět naslouchat – musí být schopni naslouchat obrovské bolesti, aniž by okamžitě poskytovali radu či řešení.

Součástí skupiny jsou také učitelé a zaměstnanci školy. Facilitátoři se mohou rekrutovat z řad zaměstnanců školy, nebo to může být nějaký externí tým. Jejich úkolem je vytáhnout ze skupiny informace a postupně z nich vystavět akční plán. Zapisovatel vytvoří pomocí barev a grafiky fotografii toho, co skupina vyjádří, a také před každým dalším krokem shrnuje získané informace.

Otázky č. 1 - 4 tvoří Část I MAPY. Často je potřeba udělat v této fázi přestávku. Druhá část již bude lehčí, svižnější a povede k vytvoření akčního plánu.

MAPY – Část II

Otázka č. 5 – Kdo je Mark?

Osvědčil se nám tento postup. Na arch papíru nakreslíme siluetu konkrétní osoby a rozdáme lepicí poznámkové lístečky, abychom proměnili náladu a průběh MAPY. Tato aktivita je v postatě brainstorming. Všichni obdrží po jednom lístečku, napíše na něj jedno slovo či slovní spojení a umístí jej na siluetu. Výsledkem je jakási momentka cílové osoby. MAPA dvanáctiletého chlapce nedávno obsahovala tyto výrazy:

zvědavý, pohledný, odhodlaný, má rád chutné svačinky, věčně hladový, schopný, můj syn, dolíčky na tváři, celkem normální, můj bratr, velmi aktivní, dotěra, uličník, něčí budoucí velký kamarád, zajímavý chlapec, živý, rád si hraje s bubínky, má skvělou rodinu.

Zapisovatel se pokouší slova roztřídit, aby dala o Markovi nějaký obrázek. Někdy se tážeme, "Co už bylo o Markovi dříve řečeno?" *Jaká slova se objevila na předešlých schůzkách?* V tomto případě byla dříve použita v souvislosti s Markem následující slova:

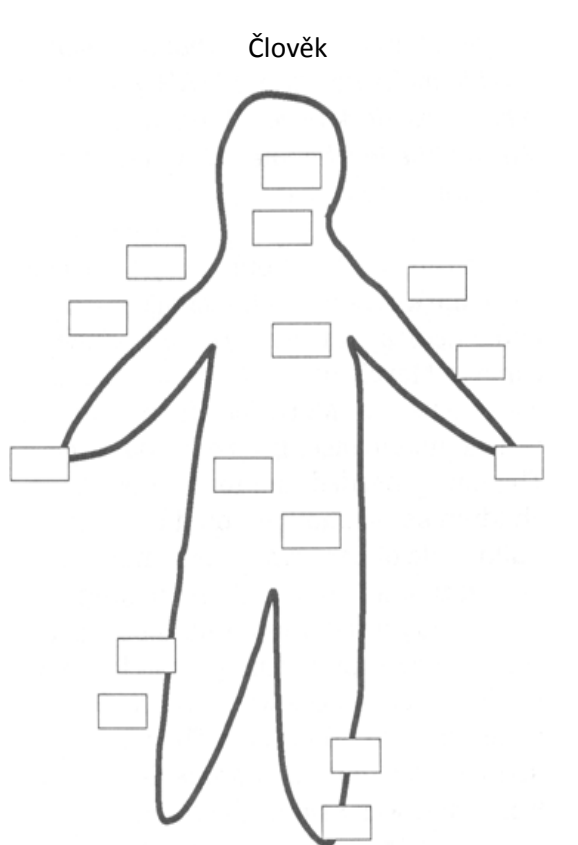
retardovaný, vývojově zaostalý, autistický, vážně postižený autismem

Tato slova by měla být umístěna zvlášť, ale zapisovatel může zdůraznit dramatický rozdíl v těchto dvou portrétech stejné osoby.

Otázka č. 6 - Jaké jsou Markovi silné stránky, k čemu má vlohy?

Byl vytvořen další seznam:

veselý, pohledný chlapec, láskyplný, přátelský, dokáže se dívat zpříma do očí a usmívat se, hodně dává, fešák, pomůže vám vidět věci z jiné perspektivy, člověku je s ním dobře

Umístěte lepicí lístečky na obrys osoby

Otázka č. 7 - Co Mark rád dělá? V čem je dobrý? Jaké jsou jeho potřeby?

Brainstorming je důležitý, jelikož na jeho konci je seznam, ze kterého můžeme čerpat inspiraci pro studijní a denní program:

Mark rád hází míčky, rád si hraje se šňůrkami a provazy, rád šplhá po stromech, rád jí, odpočívá, plave v bazénu, rád si hraje v kalužích, chodí bruslit, rád si hraje ve skříních s oblečením, je rád pohromadě s lidmi

V tuto chvíli už jsme o Markovi získali značné množství informací. Ptáme se:

"Co musíme především všichni udělat, aby se tento SEN naplnil? Co Mark potřebuje? Co potřebuje Martha (jeho učitelka)? Co potřebuje rodina?"

Při tvorbě této MAPY byli přítomni pouze Markova matka, otec, dospívající sestra a oddaný učitel/kamarád. Když jsme došli k Markovým potřebám, všichni se naprosto shodli, "že Mark musí být začleněn mezi lidi a být pohromadě s dětmi v jeho věku." Rodina potřebovala, aby se stýkal s ostatními dětmi, aby mohla matka začít budovat svůj vlastní život. Rodina se shodla, že darem z nebe by byl "asistent", který by pomáhal Markovi s integrací do komunity. Přáli si, aby jej takový člověk bral na místa v okolí, kde by se mohl "zapojit" mezi ostatní děti. Z toho, co bylo uvedeno při tvorbě MAPY, byla vytvořena náplň práce takového asistenta:

- Najít místa, kde Mark potká ostatní děti
- Najít děti, které s ním budou trávit čas
- Chodit do centra pro mládež
- Zapojit se do výletů, plavání a dalších aktivit
- Rozvinout Markovy komunikační schopnosti

Otázka č. 8 – Akční plán

Pokud otázku potřeb dobře formulujete a zpracujete, přejde plynule do akčního plánu. Za jistých okolností, např. při sestavování studijního plánu, můžeme načrtnout časový rozvrh a požádat ostatní studenty, aby se pokusili vyjmenovat všechny činnosti, které by Mark mohl provozovat, a které dělá rád. Pak nastupuje logistika. Půjde-li Mark z hodiny dějepisu do tělocvičny a bude mít jen 10 minut na převléknutí, bude potřebovat asistenci – doprovod. Kdo by se toho chtěl ujmout? Spojíme určité osoby s určitými časy, místy, vyučovacími hodinami a činnostmi.

V tomto případě rodina nadšeně navrhla, že následující víkend uspořádá doma večírek a pozve pár dětí ze sousedství na pizzu. Společně s učitelem/kamarádem Gregem začali hledat asistenta, který by Markovi pomohl s integrací do komunity. Greg souhlasil, že do měsíce uspořádá další MAPU se širší skupinou. Bylo stanoveno datum.

Uzavření MAPY

Mapa musí být uzavřena. Zapisovatel se skupinou projde a shrne jednotlivé nákresy a předá je rodině jako dárek - spolu s dalšími dárky např. nějakou rostlinu, koláč, něco sladkého a něco co roste.

Před skončením schůzky se hostitel/facilitátor obrátí ještě jednou ke každému účastníkovi se slovy:

Facilitátor:

"Zkuste říci jedno slovo nebo slovní spojení, které podle vás vystihuje tuto MAPU. Zkuste to přímo spatra, první věc, která vám přijde na mysl."

Zde jsou reakce téhle skupiny:

Matka: *Cítím úlevu. Skvělá schůzka.*

Otec: *Bylo to velmi pozitivní. Díky.*

Sestra: *Paráda*

Mark: *(na všechny se vřele usmívá)*

Greg: *Báječné a pozitivní.*

KALEIDOSKOP

Metaforou MAPY je *kaleidoskop*. Kaleidoskop je kouzelná hračka, záhadný a krásný nástroj, který se neustále proměňuje. Kukátkem sledujeme krásně zbarvené střípky skládající se do zářivé a měnící se melodie barev a světél.

Pro nás je *kaleidoskop* výsledkem každé MAPY. Je to seskupení lidí, kteří pracují dohromady, aby vzniklo něco lepšího a jedinečného. Je to více, než čeho by dosáhl jeden člověk. Je důkaz pro heslo, kterému pevně věříme - DOHROMADY JSME LEPŠÍ!

KRUHY PŘÁTEL

Zastavte se. Počkejte 30 vteřin. Zkuste si představit svět, ve kterém nemáte jedinou osobu, která by vás opravdu milovala. Představte si, že nemáte rodinu ani přátele. Představte si, že za vámi ráno a před spaním přijde jen zaplacený personál. Představte si svět, ve kterém nechodí a nemluví žádní z vašich vrstevníků. Zkuste si na moment připomenout, jaké to je být takhle sám a izolovaný.

Nedávno jsme se setkali s dívkou, která ve svém životě neměla vůbec nikoho. Ve čtyřech letech ji rodiče opustili a byla umístěna do skupinového domova pro děti s "výraznou až závažnou mentální retardací." Když jsme pracovali na MAPĚ, seděla tam s námi a zaujatě naslouchala. Řekli nám, že neustále křičí a tluče hlavou o různé předměty. Osoba, která tu byla s námi, seděla dvě hodiny v tichosti a pozorně naslouchala. Co vlastně slyšela? Čemu rozuměla? Jsme přesvědčení, že slyšela a vnímala náš zájem, že její slepé oči viděly lásku a lidi, kteří si dělali starost s jejím životem. Věříme, že její odpovědí na tento zájem bylo právě to, jak s námi dvě hodiny seděla. Je jí šestnáct let a nezná nikoho v jejím věku.

Bylo jasné, že je třeba okamžitě sestavit úmyslný (za jistým účelem vytvořený) kroužek. Diane byla fyzicky přítomna na normální střední škole, ale své dny trávila v oddělené učebně. Byla přítomná, jenže neviditelná. Nikdo ji vlastně neznal.

Škola svolala skupinu dětí a učitelů, kteří vyjádřili zájem Diane pomoci.

"Jak byste se cítili, kdybyste měli život jako Diane?" ptali jsme se.

Jedna dívka řekla klidně a bez váhání,

"Spáchala bych sebevraždu."

Ostatní hovořili takto:

"Pořád bych jenom spal.

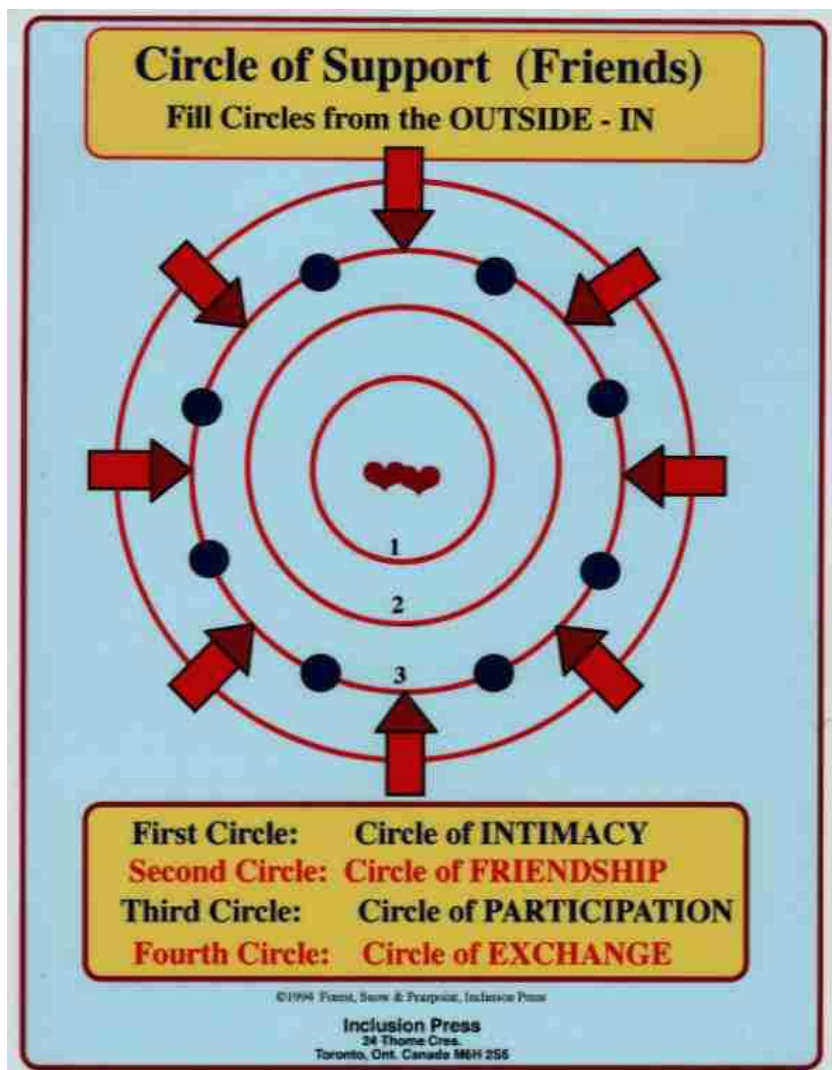
Brala bych drogy.

Začal bych pít.

Někoho bych asi zabil."

Okamžitě pochopili, že Diane nejvíce potřebuje být s nimi – dostat se ven z oddělené místnosti. Uvažovali o místech, kam by s Diane mohli zajít. Tou dobou se v místě měl konat rockový koncert. Jedna studentka se nabídla, že tam Diane vezme se svými kamarády. Další se rozhodli zajít k Diane na večeři a navštívit ji ve skupinovém domově. Řekli si, že Diane by se mohly líbit hodiny hudby a vaření, které bývaly velmi živé a učitelé tam byli "v pohodě." Nápady přibývaly. Diane na schůzce seděla a usmívala se a lehce se přitom pohupovala dopředu a dozadu.

Cvičení Kruh vztahů

Kruh podpora (přátelé)
Vyplňte kruh zvenku dovnitř

První kruh: Kruh důvěry
Druhý kruh: Kruh přátelství
Třetí kruh: Kruh účasti
Čtvrtý kruh: Kruh výměnný

Několik učitelů se rozhodlo také zapojit. Místo aby se obviňovali z toho, co (ne)dělali doposud, naplnili svou energii ke skutkům, které mohli udělat v budoucnosti.

Výsledek: o šest měsíců později přicházejí za Diane do skupinového domova pravidelné návštěvy; za poslední půlrok si vyšla ven vícekrát, než za předchozích deset let; zdá se, že s jedním učitelem a s jedním ze studentů si vytvořila velice těsné pouto. Zvou Diane k sobě domů na večeri a v neděli ji berou na výlety. Je to dobrý začátek. A co je nejlepší, Diane se dostala z oddělené místnosti a chodí na hodiny hudby a vaření a studuje v běžných třídách. Posedí si ve školním bufetu a už tolik nekřičí a nedlouhá se v koutcích očí jako dříve. Je Diane vyléčená? Nikoli! Má teď lidi, se kterými si může promluvit, činnosti, kterými se zabývat, a život, na který se lze těšit? Ano! A neméně důležité je to, že její spolužáci se učí a získávají snad ještě více než Diane. Získávají "zkušenosti" (výcvik naostro byl vždy ten nejlepší) v řešení problémů vyplývajících ze SKUTEČNÉ a důležité situace, což je nejpodstatnější část školních osnov. Musejí spolu s Diane vytvářet studijní plán, rozvrh a řešit nenadálé problémy. Učí se jednat s učiteli, mít pod kontrolou své chování a potýkat se s hodnotovými otázkami. Soužití/přátelství s Diane může být jednou z nejdůležitějších poznávacích činností v jejich životech. Před námi je ještě dlouhá cesta a kruh se začal rozvíjet. Diane má svůj sen a její noví kamarádi jsou jeho součástí.

KRUH NA TÁBOŘE

Norman toužil jet na tábor, ale ať jeli s rodiči kamkoli, všude jim říkali, že jeho potřeby jsou velice těžko uspokojitelné. Jeden mladý poradce, který absolvoval náš kurz, se rozhodl uvést své poznatky do praxe. Napsal následující dopis, který ilustruje jednoduchost i složitost koncepce KRUHU.

Rozhodli jsme se, že Norman může jet na náš tábor. To byl velký krok správným směrem. Pozvali jsme všechny děti do společenské místnosti a pronesl jsem svou krátkou řeč. 'Kruh přátel je skupinou podpory, která pomáhá každému účastníkovi tábora, který má nějaké problémy, aby se cítil přijatý a začleněný.' Dostalo se mi nechápavých pohledů. Sakra, říkal jsem si, měl bych si znovu projít poznámky z kurzu. Zbabral jsem to.

Poté, co jsem děti omráčil tímto úžasný úvodem, jsem je prostě požádal, aby řekly něco o Normanovi, se kterým se to ráno seznámily.' Co myslíte, že by tady tak Norman mohl celý den dělat?' Prásk! Najednou povídali jeden přes druhého. Byla to otázka, se kterou si desetileté děti věděly rady. Žádná přednáška o kruzích.

Setkání trvalo asi dvacet minut a skončilo spoustou nápadů, jak by mohli dělat různé věci spolu s Normanem. Požádal jsem o pár dobrovolníků, kteří by mi pomohli naplánovat Normanův den. Přihlásili se VŠICHNI!

Normanův největší handicap a důvod, proč byl všemi ostatními tábory odmítán, bylo jeho "časté pomočování". Několik lidí (dospělých) přišlo s nápadem, že by měl Norman spát v oddělené budově, aby se "skryl" jeho problém.

Já se však rozhodl (samozřejmě s Normanovým svolením), že půjdeme s pravdou ven. Děti pak naprosto věcně navrhovaly, že se budou v noci střídat, budit Normana a chodit s ním na záchod. Nikdy je ani nenapadlo (a také to rovnou odmítly), že by měl Norman spát někde jinde! Instruktoři se nabídli, že se budou střídat a pomůžou, když bude potřeba.

Uplynulo mnoho baseballových utkání, noci strávených na návštěvách u kamarádů, vodáckých a koupacích výletů a Norman už nyní nepotřebuje osobního asistenta. Problém s pomočováním se zlepšuje (dvakrát týdně místo každou noc). Kruh poskytující Normanovi podporu (v současnosti skupinka potenciálních opravdových kamarádů) se schází každé čtyři dny na hodinovém sezení. Děti a instruktoři se na schůzky opravdu těší. Stejně jako Norman. Normanův kruh se stal místem, kde najde podporu každý z účastníků. Minulý týden dokonce Norman vůbec nebyl předmětem sezení. Tématem dne byla Tanyina špatná nálada.

Nakonec bych vám měl říci, že mi volal jistá sociální pracovnice, a byla v šoku z toho, jaký Norman udělal pokrok. Ptala se mě, zda bychom na podzim nezkusili nastartovat kruh v jeho škole a v komunitě jeho skupinového domova. Řekl jsem, že rád přijdu a pomůžu někomu ze školy s rolí facilitátora. Mám pocit, že jsem se na dílně o MAPÁCH a KRUŽÍCH opravdu hodně naučil. Norman byl mým prubířským kamenem. Byla to nejlepší zkušenost v mé kariéře. Vykročil jsem.

Díky. Vřelé pozdravy,

Dan

Pro nás jsou MAPY a KRUHY jako stavba pevných základů pro budoucí dům. K čemu je hrad, když je z písku? K čemu jsou komunikační dovednosti, když nemáte s kým hovořit? K čemu je schopnost se pohybovat, když nemáte kam jít? K čemu je život, když jej nemáte s kým sdílet?

Centrum pro integrované vzdělávání a komunitu (CIVK) se zabývá zdokonalováním vzdělávacích institutů a kurzů, abychom mohli šířit povědomí o kráse ležící v srdci začleňování. Nepředstíráme, že

známe JEDINOU správnou odpověď. Máme však léta zkušeností, stovky příběhů se šťastným koncem, které nám dávají jistotu, že plná integrace a kvalitní vzdělávání jsou opravdu možné.

Neděláme si iluze, že krátký článek zmůže více, než podnítit vaši chuť dozvědět se nové věci. Napište nám prosím, pokud máte nějaké otázky nebo podněty. Sami sebe vidíme jako řešitele problémů a facilitátory, nikoli jako zdroj odpovědí. Pracujeme rádi s lidmi, pro které problémy představují výzvu k hledání řešení. Tento poslední příběh vysvětluje, co tím myslíme.

Zrovna jsme skončili týdenní vodácký kurz na kanoích a kajacích. Napadlo nás, že naše kamarádka Judith by mohla mít báječný zážitek z jízdy na raftu po té úžasné řece, kterou jsme právě sjeli s menšími plavidly.

Oslovili tedy jsme zaměstnance Madawaska Kanu centra. Řekli jsme jim, že Judith se pohybuje na vozíku, který ovládá jedním palcem. Vysvětlili jsme, že ke svému pohybu může používat jen ústa a palec.

Ještě jsme neskončili a tito energičtí raftaři už plánovali, kde bude Judith sedět, kolik dalších lidí bude potřeba, aby ji přenesli na loď, a jak by pro ni mohlo být vzrušující zkusit si "body surfing" (jít přímo do vody a nechat se řekou unášet).

Byli daleko před námi. My jsme ji chtěli posadit do lodi, oni ji viděli rovnou ve vodě. Jaký rozdíl! Většina lidí se na Judith podívá a vidí jenom PROBLÉMY. Raftaři v tom spatřovali zábavu nebo výzvu. Když bude chtít, vezmou ji s sebou. Žádné otázky. Konec příběhu.

Byl to osvěžující zážitek. Můžeme-li vytvořit příležitost pro Judith, aby na raftu či dokonce samotná ve vodě sjížděla řeku Madawaska, můžeme stoprocentně vytvořit příležitosti i pro všechny kanadské a americké děti, aby mohly studovat se svými sousedy a kamarády. Prostě už neexistují další výmluvy. Judith se ještě nerozhodla, zda opravdu na řeku pojede, ale naprostá většina rodičů ví s jistotou, že chtějí, aby jejich děti přivítali v normálních školách v místě bydliště. Přístup je největší překážkou, ale není už dostatečnou omluvou. Musíme nyní přijmout všechny děti. Je to jejich právo. Záleží na tom naše budoucnost. Prostě je třeba začít konat - TEĎ HNED.

MAPY:

PLÁNOVÁNÍ ČINNOSTÍ

zařazení lidí

všech věkových skupin

do plnohodnotného života

doma, ve škole,

v práci a při hře.

Marsha Forest & Jack Pearpoint

"Co je to MAPA?"

Taková je vždy první otázka. Byla tak častá, že jsme ji zařadili jako otázku č. 1 do série "OSM KLÍČOVÝCH OTÁZEK K MAPÁM".

Když ve vzdělávacích kurzech začínáme proces tvorby MAPY, hned na začátku se účastníků ptáme: "CO JE TO MAPA?". Jedna skupina nedávno odpovídala takto:

- Něco, co udává směr
- Věc, která nám pomáhá někam se dostat
- Cesty na různá místa
- Otevírá nové cesty k nějakému cíli
- Pomůže nám zjistit, kde se nacházíme
- Cesta, jak najít novou cestu
- Používáme ji, abychom se neztratili

Stručná historie:

MAPY byly původně vytvořeny týmem pedagogů, kteří hledali cesty, jak pomoci dětem s postižením znovu se začlenit do běžných tříd a škol.

Koncepce MAPY má nyní širší význam. Chápeme MAPY jako pomocný nástroj pro organizace i jednotlivce, kteří jsou ohroženi izolací, institucionalizací, vynecháním, odkopnutím nebo vytěsněním z většinového života. Patří sem skupiny lidí jako starší občané, lidé s poruchami chování, lidé ve střetu se zákonem, bezdomovci, lidé s potížemi v oblasti duševního zdraví a organizace, které takovými skupinám pomáhají.

CO JE MAPA a CO NENÍ MAPA...

Je důležité ihned na začátku jasně definovat **co MAPA je a co MAPA není**:

1. MAPA není podvod, lest, provizorní či zázračné řešení složitých lidských problémů. NENÍ to ani jednorázová schůzka poskytující zázračnou střelu, kterou zranitelný člověk prorazí do života komunity.

MAPA je přístup k řešení problémů spjatých se složitými okolnostmi lidského života. Může a musí být aplikována tak často, jak je potřeba. Ve svém jádru je to záležitost OSOBNÍ, založená na ZDRAVÉM ROZUMU a vycházející ZE SRDCE. MAPA se musí znovu a znovu tázat - MÁ TO, CO ZDE ČINÍME, NĚJAKÝ SMYSL PRO CÍLOVOU OSOBU NEBO ORGANIZACI?

2. MAPA nenahrazuje Individuální vzdělávací plán (IVP). Schůzka spojená s MAPOU může pomoci získat informace pro IVP nebo pro nějakou jinou potřebnou zákonnou dokumentaci. Není však jejich náhradou a nemůže být takto chápána a užívána. Lidé přispívající k tvorbě MAPY jsou osobně nebo profesionálně vtaženi do života člověka. Účastníci MAPY a lidé do ní přispívající musí být daného člověka či organizaci znát opravdu důvěrně, nikoli pouze prostřednictvím testování či občasné terapie.

3. MAPA není řízena experty za účelem vytvoření úhledného programového balíčku.

Výsledkem MAPY musí být **OSOBNÍ AKČNÍ PLÁN**, který splňuje tři kritéria:

- a) Plán je individualizovaný, šitý na míru danému člověku či organizaci. MAPA je jedinečná.
- b) Člověk je srdcem MAPY.
- c) Plán pomáhá více a více začleňovat člověka či organizaci do každodenního života ve škole nebo v komunitě.

4. MAPA není nástrojem k vylepšování segregovaných zařízení. MAPY byly navrženy, aby člověka osvobodily od ústavní péče. Jsou určeny pro lidi a organizace společně se snaží nalézt způsob, jakým jednotlivce plně začlenit do života.

5. MAPA není akademickým cvičením. Je to ryze osobní přístup k řešení problémů. MAPA je pro zranitelné lidi a její výsledná rozhodnutí mají fatální důsledky pro další život člověka. Není to profesionálně řízený ani expertní nástroj s komplexním systémem managementu. **Je to naopak skupina, řešení problému, společný a společně vytvářený týmový přístup k plánování.**

6. MAPA není Neutrálním nástrojem. Facilitátor MAPY musí být kvalifikovaný v oblasti skupinové dynamiky, musí mít vůdčí schopnosti, musí být zaměřený na řešení problémů. Zejména však musí zastávat hodnoty, které jednoznačně podporují plné začlenění v životě a vzdělávání. MAPY vycházejí z přesvědčení, že je pro nás pro všechny lepší nalézt způsob, jak žít společně, než umísťovat lidi do segregovaných škatulek (škatulí). Facilitátoři MAPY musí mít jasnou vizi a sdílet názory podporující začlenění ve všech aspektech života.

7. MAPY nejsou plané řeči. Jsou to rozhovory a Skutky. MAPA ukazuje jasný směr a skutky jsou kroky ve směru začlenění. A především, **MAPY jsou trvalé.** Je to celoživotní proces hledání způsobu, jak zabránit noční můře segregace, a jak vstoupit do vztahů, které povedou k fyzické, duševní a duchovní dohodě.

8. Metaforou MAPY je KALEIDOSKOP. Kaleidoskop je kouzelná hračka, záhadný a krásný nástroj, který se neustále proměňuje. Kukátkem sledujeme krásně zbarvené střípky skládající se do zářivé a měnící se melodie barev a světél.

Pro nás je KALEIDOSKOP výsledkem každé MAPY. Je to seskupení lidí, kteří pracují dohromady, aby vzniklo něco lepšího a jedinečného. Je to více, než čeho by dosáhl jeden člověk.

MAPA je nástroj k vytvoření odhodlané komunity, kde mají všichni pocit sounáležitosti, vzájemné užitečnosti a kontroly nad vlastními životy. Především by však lidé měli cítit, že jsou milováni právě pro to, kým a čím jsou.

Předpoklady procesu MAPY:

- 1) **Všichni lidé jsou hodnotní** a mohou přispět k životu na této planetě
- 2) **Všichni lidé mají schopnosti**, talent a nadání
- 3) **Všichni lidé se mohou učit!**
- 4) **Postižení je sociální konstrukt.** Lidé nejsou postižení. Postižení je způsobováno systémem.
- 5) **Není potřeba speciálního vzdělávání** ani speciálních pedagogů. Je naopak opravdu **potřeba podpory**, služeb a pedagogů, kteří se vynasnaží rozvíjet schopnosti všech dětí
- 6) **Jediné označení, které doporučujeme, je jméno člověka.** Ostatní označení jen skrývají naši bezradnost. Navrhujeme rovněž nastolení přístupu, který vede k řešení problémů a kreativně hledá způsoby, jak pomáhat každé jedinečné lidské bytosti.
- 7) **Zdravý rozum je Nejdůležitějším a nejméně užívaným způsobem uvažování**

Co neříkáme:

1. Neříkáme, že peníze nejsou potřeba. Chceme, aby všechny peníze v současnosti utracené za testování, přepravu autobusy a speciální vzdělávání byly investovány do začleňování: tzn. do asistentů učitelů, pracovníků poskytujících podporu dítěti, technické asistence, vhodné technologie,

atd. Peníze jsou pro poskytování nutné podpory určitě potřeba. Nicméně "dostupnost" je také stavem mysli – a rozpočet by neměl sloužit jako výmluva pro nezačlenění lidí.

2. Neříkáme, že lidé mají být zanecháni bez podpory a celé dny osamoceně sedět v běžné třídě. Říkáme, že tým může nalézt alternativy k segregovanému prostředí, nalézt nová, jedinečná a lepší řešení.

3. Neříkáme, že speciální pedagogové jsou špatní. Říkáme, že můžou hrát velkou roli v posunu paradigmatu "postižení" směrem k "nadání". Kromě větší jistoty zaměstnání skýtá tento posun také vděčnější a zajímavější vzdělávací prostředí pro život a pro práci.

Vidíme všechny lidi jako "nadané"

Věříme, že všichni lidé jsou zvláštní, jedineční a odlišní. Právě proto propadají někteří trhlinami, jsou systémem přehlíženi nebo nás málem děsí k smrti. Musíme připustit, že jsme spoustu lidí vynechali. Je potřeba přijmout každého zpět do bláta, krve, zápolení a velkoleposti života. Musíme společně přijít na to, jak napravit křivdy minulosti.

MAPY jsou jen jednou z cestiček, které lidi vedou ke společnému řešení složitých problémů. MAPY jsou nutné jen tehdy, když narazíte na problém, který se zdá být obtížně řešitelný. MAPY jsou jedním z mnoha nástrojů. Zkuste je, použijte je a napište nám o vašich zkušenostech. Považujeme TVŮRCE MAP za docela zajímavou partu lidí, kteří fandí týmové práci založené na osobním přístupu a zdravém rozumu, jež si klade za cíl vytvoření celoživotního, laskavého a smysluplného plánu.

Kdo chodí na MAPY? – Přátelé!

Velikost skupiny scházející se k MAPĚ se může pohybovat od dvou do dvaceti účastníků. Klíčovým faktorem pro všechny zúčastněné je důvěrný a osobní kontakt s člověkem, pro kterého a se kterým se MAPA dělá. Babička, souseď či kamarád – všichni jsou na stejné úrovni s doktory, právníky a učiteli. Rodiče a rodina obvykle přispějí nejvíce – jsou-li o to požádáni. Všechny jejich úhly pohledu jsou pro MAPU užitečné. Odborníci jsou rovněž vítáni – nikoli jako "terapeuti", ale jako jednotlivci.

Čím je skupina početnější, tím širší je věkové spektrum účastníků. Tak například na MAPĚ pro desetileté dítě se sejde několik vrstevníků, možná pár dospívajících, rodiče, příbuzní a několik "starších" jedinců.

Účast vrstevníků má zcela zásadní význam. V případě školy skýtají vrstevníci a spolužáci ohromný potenciál nevyužité energie a kreativity. Často obohacují učitele novými nápady, svou osobitostí a přímočarou mluvou. Zábrany obvykle vznikají na naší straně – na straně dospělých. Často se stává, že bráníme účasti vrstevníků, nebo ji podceňujeme. Vrstevníci cílové osoby jsou však v tomto procesu našimi nezbytnými a rovnými partnery.

Pak je tu choulostivá otázka, zda má být "mapovaný" jedinec přítomen na sezení. Rozhodněte sami – funguje to oběma způsoby. My se spíše kloníme k plné účasti. Lidé rozumí strašně moc, více než si myslíme. Pro člověka, který byl vyčleněn, je MAPA stimulantem. A proč jim tuto vzpruhu neposkytnout? Taky tím ušetříme čas, který bychom strávili pozdějším vysvětlováním.

Zprostředkování MAP:

„Mapování“ je proces založený na spolupráci. Je prakticky nemožné provádět jej samostatně. Jedna osoba se soustředí na otázky – je facilitátorem skupiny. Druhá je Zapisovatelem. Občas si mohou role prohodit. Role facilitátora je poměrně přímočarý – i když vyžaduje praxi, intuici a obratnost. Když vypadá snadně, jsou za tím léta praxe.

Další zásadní součástí procesu je veřejný záznam. Existuje pro něj několik důvodů.

1. Veřejný záznam je doceněním příspěvků všech zúčastněných – každý člověk zanechá na papíře svou stopu.
2. Veřejný záznam vytváří "obrazy", které proces urychlují. Umožňuje člověku představit si prvky obsažené v otázkách – vidět zároveň své sny i noční můry.
3. Vytváří historii. Záznamy z jednotlivých MAP jsou uloženy a často znovu používány k reflexi minulosti. Je pozoruhodné, že spousta lidí nemůže uvěřit změnám v jejich vnímání a realitě, dokud nespatří skutečné záznamy z předchozích MAP.
4. Udržuje pozornost – a osvěžuje paměť. Posunuje proces kupředu.
5. Lidé z něj mají dobrý pocit. Cítí vlastní důležitost. Všechno tohle je "pro mě". Všichni tito lidé. Všechno tohle a všechna ta báječná slova, která jsou zaznamenána pro další generace (a pro plánování ČINNOSTÍ).

"Zapisovatel" nemusí být umělec. Není to účelem věci. Je však nesmírně důležité, aby tato osoba psala úhledně – a zaznamenávala "konkrétní slova" a obrazy, kterých lidé užili. Můžete doplňovat, ale dbejte na to, aby byl zahrnut každý.

Zapisovatel a Facilitátor tvoří TÝM. Musí pracovat společně. Výměna rolí může procesu pomoci posouvat se kupředu. Klíčem k úspěchu jsou však jako obvykle "praxe" a pevná hodnotová základna. Máte-li odhodlání, vyzkoušejte tento proces. Kdo jej podstoupí, pochopí.

MAPY: OSM KLÍČOVÝCH OTÁZEK

1. **Co je to MAPA?** Zeptejte se účastníků.
2. **Jaký je příběh/historie cílové osoby/rodiny?** Požádejte nejbližší, aby vylíčili zásadní (i nešťastné) okamžiky ze života člověka (krátce – 10-15 minut).
3. **Jaký máte sen?** V co skutečně doufáte, za co se modlíte, co si přejete? Nenechte se omezovat penězi ani realitou. O čem byste se odvážili snít, kdybyste mohli mít cokoli, co si jen budete přát? Upozorněte, aby lidé nežádali něco, co ve skutečnosti nechtějí. Mohlo by se jim to splnit.
4. **Jaká je vaše noční můra?** Čeho se nejvíce bojíte? Pro tazatele je tato otázka nejobtížnější, ale je velmi důležité, aby byla vyřčena. Musíme noční mұru pochopit, abychom jí mohli zabránit. Zneškodnění noční mұry je měřítkem úspěchu. Výsledek MAPY musí zahrnovat pochopení noční mұry. Veškerá činnost se soustředí na zabránění tomu, aby se noční mұra naplnila. Rodiny s dětmi s postižením mívají podobné noční mұry:

"Moje noční mұra je to, že zemřu a nebude zde nikdo, kdo by se o mé dítě staral a miloval je."

"Mé dítě skončí v ústavu – samo a bez přátel."

"Mé dítě zemře a nikdy nepozná opravdový život a přátelství." Žádný rodič ještě neřekl: "Mou noční mұrou je, že mé dítě nepůjde na univerzitu, nedostane výbornou známku z dalšího testu, nebo že se nenaučí pravopis."

Kdo je člověk? Tato otázka přepne MAPU do režimu asociací (brainstorming). Všichni účastníci mají za úkol poskytnout slova nebo spojení, která popisují člověka. Zde je příklad z nedávné MAPY: "Kdo je Margot?"

- Patnáctiletá dívka

- Zábava
- Šíleně aktivní
- Radikální
- Velmi radikální
- Darebák (ale myslí to dobře)

Pro některé je Margot "vážně postižená, autistická, mentálně zaostalá pubertální dívka". Pro účastníky MAPY (tři z nich byli dospívající) byla Margot hlavně "DAREBÁK!" (což nám přeložili tak, že má dobré úmysly).

6. Jaké má Margot silné stránky, schopnosti, nadání a vlohy? V čem je dobrá? Co dělá ráda? Znovu se jedná o brainstorming. Nemělo by to zabrat moc času. Vytvořte seznam.

7. Jaké jsou Margotiny skutečné současné POTŘEBY? Opět brainstorming. Dohlédněte, aby si lidé neskákali do řeči. Zaznamenejte jejich slova a postřehy. Mělo by to být stručné a věcné. Nezabředněte.

Na této MAPĚ panovala všeobecná shoda, že Margot nejvíce potřebuje:

- PŘÁTELE
- MÍT KAM CHODIT
- BÝT NA SKUTEČNÉ, BĚŽNÉ STŘEDNÍ ŠKOLE

8. Jaký je plán činností pro Margot a pro tým pracující na MAPĚ? Byly sepsány všechny nápady, jak postupně dostat Margot na střední školu v místě jejího bydliště.

MAPA je katalyzátor k nastartování procesu změny. Bylo stanoveno datum pro další MAPU. Několik klíčových odborníků a dva energičtí "dobří darebáci" se zavázali, že se budou scházet jako menší skupina. MAPA je na tabuli. V průběhu dalších měsíců a let na ní přibudou podrobnosti a bude neustále revidována. MAPY jsou proces. Není to léčba jedinou dávkou. Rozhodně je to však začátek plánování a realizace lepšího života.

Informace k procesu MAP získáte na adrese:

Inclusion Press International

24, Thome Crescent,

Toronto, Ontario,

Canada M6H 2S5

Navštivte naše webové stránky: <http://inclusion.com>